Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

8. června 2017 *

„Řízení o předběžné otázce — Prostor svobody, bezpečnosti a práva — Úpadkové řízení — Nařízení (ES) č. 1346/2000 — Články 4 a 13 — Úkony poškozující všechny věřitele — Podmínky, za nichž může být dotčený úkon napaden — Úkon podléhající právu jiného členského státu, než ve kterém bylo řízení zahájeno — Úkon, který nelze napadnout na základě tohoto práva — Nařízení (ES) č. 593/2008 — Článek 3 odst. 3 — Právo, které si strany zvolí — Umístění všech prvků dotyčné situace ve státě, který řízení zahájil — Dopad“

Ve věci C-54/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunale Ordinario di Venezia (soud v Benátkách, Itálie) ze dne 7. ledna 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 29. ledna 2016, v řízení

Vinyls Italia SpA, v úpadku,

proti

Mediterranea di Navigazione SpA,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení J. L. da Cruz Vilaça, předseda senátu, M. Berger (zpravodajka), A. Borg Barthet, E. Levits a F. Biltgen, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 1. prosince 2016,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Vinyls Italia SpA, v úpadku, S. Girotto, F. Marrellou a M. Pizzigatim, avvocati,

— za Mediterranea di Navigazione SpA M. Marescou, F. Campodonicem, L. Fabrem a G. Ducou, avvocati,

— za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, původně ve spolupráci s D. Del Gaizem, poté P. Pucciariellem, avvocati dello Stato,

— za řeckou vládu E. Zisi a S. Charitaki, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: italština.

— za Evropskou komisi E. Montaguti, M. Heller a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 2. března 2017,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 13 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností Vinyls Italia SpA, v úpadku, a společností Mediterranea di Navigazione SpA (dále jen „Mediterranea“) ve věci odpůrčí žaloby znějící na to, aby posledně jmenovaná společnost vrátila částky, které jí zaplatila prvně uvedená společnost během šesti měsíců před prohlášením úpadku.

Právní rámec

Římská úmluva

3 Článek 3 odst. 1 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, jež byla otevřena k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. 1980, L 266, s. 1, dále jen „Římská úmluva“), stanoví:

„Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu […]“

4 Článek 2 Prvního protokolu o výkladu Římské úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství (Úř. věst. 1989, L 48, s. 1) vyjmenovává soudy členských států, které mohou požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce, která vyvstala při projednávání věci před jedním z těchto soudů a která se týká výkladu této úmluvy. V případě Italské republiky je tato možnost vyhrazena Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud) a Consiglio di Stato (Státní rada).

Unijní právo

Nařízení č. 1346/2000

5 Body 23 a 24 odůvodnění nařízení č. 1346/2000 znějí:

„(23) Toto nařízení stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Pokud není stanoveno jinak, měly by být použity právní předpisy státu, který řízení zahájil (*lex concursus*). Tato kolizní norma jednotlivých států by měla platit pro hlavní i územní řízení. *Lex concursus* určuje veškeré procesní i hmotněprávní účinky úpadkového řízení na osoby a právní vztahy. Upravuje veškeré podmínky pro zahájení, vedení a skončení úpadkového řízení.

(24) Automatické uznávání úpadkového řízení, na které se zpravidla vztahují právní předpisy státu, který řízení zahájil, se může dostat do rozporu s pravidly, na jejichž základě jsou právní úkony prováděny v jiném členském státě. K ochraně oprávněných očekávání a právní jistoty v členských státech jiných než ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, by měly být přijaty určité výjimky z obecného pravidla.“

6 Článek 4 uvedeného nařízení č. 1346/2000 stanoví:

„1. Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen ‚stát, který řízení zahájil‘).

2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

[…]

m) pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele.“

7 Článek 13 nařízení č. 1346/2000 stanoví:

„Ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. m) se nepoužije, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že

— je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení,

a

— toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotyčný úkon.“

Nařízení Řím I

8 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6, dále jen „nařízení Řím I“) v čl. 1 odst. 1 prvním pododstavci stanoví:

„Toto nařízení se vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů.“

9 Článek 3 nařízení Řím I, nadepsaný „Volba práva“, v odstavcích 1 a 3 stanoví:

„1. Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Strany si mohou zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu nebo pouze pro její část.

[…]

3. V případě, že všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jiné zemi než v zemi, jejíž právo bylo zvoleno, není volbou práva, kterou strany učinily, dotčeno použití ustanovení práva této jiné země, od nichž se nelze smluvně odchýlit.“

Italské právo

10 Článek 67 odst. 2 legge fallimentare (insolvenční zákon), schváleného regio decreto č. 267 (královské nařízení č. 267) ze dne 16. března 1942 (GURI č. 81 ze dne 6. dubna 1942) stanoví:

„Pokud insolvenční správce prokáže, že druhá strana věděla o platební neschopnosti dlužníka, jsou neúčinné platby splatných a vymahatelných dluhů, úplatné úkony a úkony zakládající – i u třetích osob – nárok na přednostní uspokojení pohledávek, pokud k nim došlo během šesti měsíců před prohlášením úpadku.“

11 Článek 167 codice di procedura civile (občanský soudní řád, dále jen „CPC“) zní:

„V žalobní odpovědi musí žalovaný předložit všechna tvrzení, zaujmout stanovisko k okolnostem vylíčeným žalobcem, uvést své osobní údaje a daňové identifikační číslo, důkazy, o něž se hodlá opírat, jakož i dokumenty, které přiloží ke spisu, a formulovat svá návrhová žádání.

Pod hrozbou prekluze musí žalovaný předložit protinávrhy, jakož i procesní a hmotněprávní námitky, které nemohou být uplatněny z úřední povinnosti […]“

12 Článek 183 CPC uvádí:

„Na jednání stanoveném pro první slyšení účastníků řízení […]

[…] mohou účastníci řízení upřesnit a změnit již předložené návrhy, námitky a návrhová žádání.

[…]

Je-li to požadováno, soud může stanovit účastníkům řízení následující pevné lhůty:

1) dodatečnou lhůtu 30 dnů pro předložení spisů omezených pouze na objasnění či změny již předložených návrhů, námitek a návrhových žádání;

[…]

3) dodatečnou lhůtu 20 dnů pouze pro podání protidůkazů“.

Právo Spojeného království

13 Článek 239 odst. 2 a 3 Insolvency Act 1986 (insolvenční zákon z roku 1986, dále jen „IA 1986“), použitelného v Anglii a Walesu, zní:

„2. Pokud společnost v relevantním období [definovaném ustanoveními IA 1986] poskytla jiné osobě výhodu, může se insolvenční správce soudně domáhat uplatnění opatření stanovených v tomto článku.

3. V souladu s následujícími ustanoveními soud, u kterého řízení probíhá, nařídí opatření, které považuje za vhodné k obnovení situace, která by nastala, kdyby společnost neposkytla tuto výhodu.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

14 Spor v původním řízení, projednávaný před Tribunale Ordinario di Venezia (soud v Benátkách, Itálie), je veden mezi společností Vinyls Italia, v úpadku, se sídlem v Benátkách, a společností Mediterranea, jež má sídlo v Ravenně (Itálie), ve věci návrhu na určení právní neúčinnosti dvou plateb (dále jen „sporné platby“) poskytnutých na základě smlouvy o nájmu námořního plavidla uzavřené dne 11. března 2008, jejíž platnost byla prodloužena dodatkem ze dne 9. prosince 2009. Tyto platby v celkové výši 447 740,27 eura poskytla společnost Vinyls Italia společnosti Mediterranea před tím, než na první z těchto společností byla uvalena nucená správa, která nakonec vyústila v prohlášení úpadku.

15 V rámci sporu v původním řízení insolvenční správce společnosti Vinyls Italia poukázal na skutečnost, že ke sporným platbám došlo opožděně ve vztahu ke smluvním lhůtám, v době, kdy bylo známo, že tato společnost byla platebně neschopná, a že tyto platby mohou být neúčinné v souladu s čl. 67 odst. 2 insolvenčního zákona.

16 Společnost Mediterranea zpochybňuje právní neúčinnost sporných plateb a namítá, že tyto platby byly provedeny na základě smlouvy, která z vůle stran podléhá anglickému právu. Podle tohoto práva, jež je rozhodným právem podle článku 13 nařízení č. 1346/2000, jsou přitom sporné platby nenapadnutelné. Na podporu této argumentace předložila společnost Mediterranea čestné prohlášení advokáta usazeného ve Spojeném království, v němž se uvádí, že anglické právo neumožňuje v daném případě prohlásit sporné platby za neúčinné.

17 Společnost Vinyls Italia má naproti tomu za to, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 upravuje procesní námitku. Tuto námitku jako takovou přitom nemůže z úřední povinnosti uplatnit soud, nýbrž musí být vznesena dotčenou stranou ve lhůtě stanovené procesním právem členského státu, pod které spadá soud, u kterého byla podána odpůrčí žaloba. Tato námitka byla přitom v projednávaném případě vznesena opožděně.

18 Předkládající soud nejprve uvádí, že podle čl. 4 odst. 2 písm. m) nařízení č. 1346/2000 jsou použitelnými pravidly týkajícími se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele pravidla stanovená *lex fori concursus*, tj. ustanoveními italského práva o platební neschopnosti, a sice v projednávaném případě čl. 67 odst. 2 insolvenčního zákona. Toto ustanovení umožňuje právní neúčinnost sporných plateb v případě, že společnost Mediterranea věděla o platební neschopnosti společnosti Vinyls Italia v době provedení těchto plateb.

19 Naproti tomu tento soud připomíná, že podle článku 13 nařízení č. 1346/2000 se ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. m) tohoto nařízení nepoužije, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení, a toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotyčný úkon. Předkládající soud upřesňuje, že ačkoli společnost Mediterranea vznesla námitku v tomto ohledu, učinila tak po uplynutí lhůt stanovených italským procesním právem pro vznesení „procesních námitek“ ve smyslu tohoto práva.

20 Předkládající soud dále uvádí, že smluvní doložka o podrobení smlouvy dotčené v původním řízení anglickému právu může spadat do působnosti nařízení Řím I. Toto nařízení se přitom v souladu s čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení týká „případů kolize právních řádů“ a v čl. 3 odst. 3 tohoto nařízení klade meze účinkům práva, které si strany zvolí. Není však zřejmé, že se ve věci dotčené v původním řízení jedná o případ kolize právních řádů. Tato věc se totiž týká smlouvy o nájmu námořního plavidla uzavřené v Itálii mezi dvěma společnostmi založenými podle italského práva, jejichž sídla se nacházejí v tomto členském státě, za účelem přepravy chemických látek plavidly plujícími pod italskou vlajkou. Uvedená smlouva je naproti tomu vyhotovena v anglickém jazyce a obsahuje doložku o volbě anglického práva, která přiznává pravomoc London Maritime Arbitrators Association (londýnské sdružení námořních rozhodců).

21 Konečně podle předkládajícího soudu z čestného prohlášení předloženého společností Mediterranea v původním řízení vyplývá, že anglické právo obecně a abstraktně nevylučuje všechny možnosti napadnout sporné platby, avšak podmiňuje tuto možnost jinými hmotněprávními podmínkami, než jsou podmínky stanovené *lex fori concursus*. Článek 239 odst. 2 IA 1986 totiž požaduje, aby insolvenční správce podal důkaz o zvláštní snaze dlužníka zvýhodnit věřitele, kterému byla poskytnuta platba, a nikoli důkaz o tom, že věřitel věděl o platební neschopnosti dlužníka.

22 Za těchto podmínek se Tribunale Ordinario di Venezia (soud v Benátkách) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Zahrnuje důkazní povinnost, kterou má podle článku 13 nařízení 1346/2000 osoba, která měla prospěch z úkonu poškozujícího všechny věřitele, a to v souvislosti s návrhem na zamítnutí odpůrčí žaloby proti tomuto úkonu podle ustanovení *lex fori concursus*, povinnost vznést v zákonné lhůtě podle podmínek procesního práva místa řízení procesní námitku v užším slova smyslu s poukazem na ustanovení nařízení o osvobození a prokázáním splnění obou podmínek vyžadovaných v témže ustanovení? Nebo lze článek 13 nařízení 1346/2000 použít v případě, kdy se dotčený účastník domáhá jeho použití v průběhu řízení, a to i po uplynutí lhůty k podání procesních námitek podle procesního práva místa soudu, nebo i *ex officio*, za podmínky, že dotčený účastník poskytl důkaz, že poškozující úkon podléhá *lex causae* jiného členského státu, jehož právo neumožňuje napadnout úkon v konkrétním případě žádným prostředkem?

2) Musí být odkaz na pravidlo *lex causae* podle článku 13 nařízení č. 1346/2000 pro účely prokázání, že ‚toto právo nepřipouští v daném případě žádný prostředek napadení tohoto právního úkonu', vykládán v tom smyslu, že účastník, který nese důkazní břemeno, musí prokázat, že v daném případě *lex causae* obecně a abstraktně nestanoví žádnou možnost napadnout takový úkon, jako je poškozující úkon v projednávaném případě – tedy zaplacení smluvního dluhu – nebo v tom smyslu, že dotčený účastník musí prokázat, že pokud *lex causae* připouští napadení úkonu tohoto druhu, nejsou v konkrétním případě splněny podmínky – odlišné od podmínek stanovených *lex fori concursus* – aby procesnímu prostředku mohlo být v projednávaném případě vyhověno?

3) Lze výjimku stanovenou v článku 13 nařízení č. 1346/2000 – s ohledem na jeho cíl, kterým je ochrana legitimního očekávání, které účastníci vkládají do stability úkonu podle *lex causae* – použít i tehdy, když mají smluvní strany sídlo ve stejném členském státě, jehož právo se tedy podle očekávání stane *lex fori concursus* v případě úpadku jedné z nich, a strany prostřednictvím smluvní doložky o volbě práva jiného smluvního státu svěří zrušení úkonů provádějících dotčenou smlouvu použití kogentních pravidel *lex fori concursus* přijatých na ochranu zásady rovnosti věřitelů, k újmě všech věřitelů v případě úpadku?

4) Musí být čl. 1 odst. 1 nařízení Řím I vykládán v tom smyslu, že ‚případy kolize právních řádů' pro účely použití nařízení zahrnují i případ smlouvy o nájmu námořního plavidla uzavřené v členském státě společnostmi se sídlem v tomtéž členském státě, s doložkou stanovící, že se použije právo jiného členského státu?

5) V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku: musí být čl. 3 odst. 3 nařízení Řím I ve spojení s článkem 13 nařízení č. 1346/2000 vykládán v tom smyslu, že rozhodnutím stran podrobit smlouvu právu jiného členského státu, než je členský stát, ve kterém jsou soustředěny ‚všechny ostatní prvky významné pro situaci', není dotčeno použití kogentních předpisů práva tohoto členského státu použitelných jako *lex fori concursus* na možnost napadnout úkony učiněné předtím, než došlo k úpadku, k újmě všech věřitelů, přičemž má přednost před výjimkou stanovenou v článku 13 nařízení č. 1346/2000?“

K předběžným otázkám

K první otázce

23 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že ukládá osobě, která měla prospěch z úkonu poškozujícího všechny věřitele, a to v souvislosti s návrhem na zamítnutí žaloby znějící na právní neúčinnost tohoto úkonu podle ustanovení *lex fori concursus*, povinnost vznést procesní námitku ve formě a v zákonné lhůtě podle podmínek procesního práva členského státu, na jehož území se spor projednává, nebo zda lze článek 13 nařízení č. 1346/2000 rovněž použít z úřední povinnosti soudem, u kterého byla podána žaloba, případně po uplynutí lhůty stanovené dotyčné straně.

24 Je třeba nejprve připomenout, že podle článku 13 nařízení č. 1346/2000 se ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. m) tohoto nařízení nepoužije, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení (dále jen „*lex causae*“), a že *lex causae* neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotyčný úkon.

25 Jak Soudní dvůr rozhodl, článek 13 nařízení č. 1346/2000 výslovně upravuje rozložení důkazního břemene, avšak neobsahuje zvláštní ustanovení o procesních aspektech. Tento článek neobsahuje žádná ustanovení zejména o pravidlech pro provádění důkazů, o důkazech přípustných před příslušným vnitrostátním soudem nebo o zásadách, kterými se řídí hodnocení důkazní síly důkazů, jež byly tomuto soudu předloženy, ze strany tohoto soudu (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 27). Totéž platí pro jiné procesní aspekty, jako je zejména forma a lhůta pro uplatnění uvedeného článku v rámci sporu.

26 Z ustálené judikatury přitom vyplývá, že při neexistenci harmonizace těchto pravidel v unijním právu je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie taková pravidla stanovil, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivá než pravidla upravující podobné situace podléhající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity) (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 28 a citovaná judikatura).

27 Proto forma a lhůta pro dovolání se článku 13 nařízení č. 1346/2000 v rámci sporu týkajícího se právní neúčinnosti úkonu poškozujícího všechny věřitele podle pravidel stanovených ustanoveními *lex fori concursus*, jakož i otázka, zda soud, který rozhoduje o tomto sporu, může uplatnit tento článek z úřední povinnosti, spadají pod procesní právo členského státu, na jehož území se uvedený spor projednává.

28 Tento závěr není zpochybněn skutečností, že úprava výjimky v článku 13 nařízení č. 1346/2000 zahrnuje i promlčecí lhůty, lhůty pro podání odpůrčí žaloby a prekluzivní lhůty, které jsou stanoveny ustanoveními *lex causae*, jak rozhodl Soudní dvůr v rozsudku ze dne 16. dubna 2015, Lutz (C-557/13, EU:C:2015:227, bod 49).

29 Výsledek, ke kterému dospěl Soudní dvůr v rozsudku zmíněném v předcházejícím bodě, totiž spočívá v úvaze, podle které články 4 a 13 nařízení č. 1346/2000 představují ve vztahu k ostatním ustanovením, kterými se řídí mezinárodní právo soukromé jednotlivých členských států, především ve vztahu k nařízení Řím I, *lex specialis* a musí být vykládány s ohledem na cíle sledované nařízením č. 1346/2000 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. dubna 2015, Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, bod 46).

30 Pokud jde konkrétně o cíl sledovaný článkem 13 nařízení č. 1346/2000, z judikatury vyplývá, že tento článek má chránit legitimní očekávání osoby, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, tím, že stanoví, že tento úkon se bude i nadále řídit, a to i po zahájení úpadkového řízení, právem, které bylo pro tento úkon rozhodným ke dni jeho učinění, tedy *lex causae* (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 19).

31 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že ani znění ani cíle sledované článkem 13 nařízení č. 1346/2000 neumožňují učinit závěr, že se forma a lhůta, ve kterých se účastník musí odvolat na tento článek v rámci soudního řízení, řídí *lex causae*. Nařízení č. 1346/2000, a zejména jeho článek 13 totiž nemají za cíl chránit jednotlivce před běžným rizikem, že se bude muset bránit v rámci takového řízení, ať již před soudy členského státu, na jehož území má dotyčná osoba bydliště, nebo před soudy jiného členského státu, a tudíž ani před procesním právem aplikovaným příslušným soudem.

32 Je tedy třeba učinit závěr, že takové vnitrostátní právní ustanovení, jako je článek 167 CPC, který v podstatě stanoví, že žalovaný musí v žalobní odpovědi předložit všechna tvrzení a pod hrozbou prekluze podat případné procesní a hmotněprávní námitky, které nemohou být uplatněny z úřední povinnosti, ve spojení s článkem 183 CPC, který stanoví, že účastníci řízení nicméně mohou upřesnit a změnit návrhy, námitky a návrhová žádání na jednání stanoveném pro první slyšení účastníků řízení, může být s výhradou dodržení zásad rovnocennosti a efektivity připomenutých v bodě 26 tohoto rozsudku aplikováno v rámci sporu týkajícího se odpůrčí žaloby ve smyslu čl. 4 odst. 2 písm. m) nařízení č. 1346/2000, a v jehož rámci je článek 13 tohoto nařízení dovoláván.

33 Proto je třeba na první otázku odpovědět, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že forma a lhůta, ve kterých osoba, která měla prospěch z úkonu poškozujícího všechny věřitele, musí vznést námitku na základě tohoto článku v souvislosti s návrhem na zamítnutí žaloby znějící na právní neúčinnost tohoto úkonu podle ustanovení *lex fori concursus*, jakož i otázka, zda tento článek lze rovněž použít z úřední povinnosti příslušným soudem, případně po uplynutí lhůty stanovené dotyčné straně, spadají pod procesní právo členského státu, na jehož území se spor projednává. Toto právo však nesmí být méně příznivé než právo upravující podobné situace podléhající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity), což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

K druhé otázce

34 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že účastník, který nese důkazní břemeno, musí prokázat, že v daném případě *lex causae* obecně a abstraktně nestanoví žádnou možnost napadnout úkon považovaný za poškozující úkon, nebo v tom smyslu, že tento účastník musí prokázat, že pokud *lex causae* připouští napadení úkonu tohoto druhu, nejsou v konkrétním případě splněny podmínky – odlišné od podmínek stanovených *lex fori concursus* – aby procesnímu prostředku podanému proti tomuto úkonu mohlo být vyhověno.

35 V této souvislosti Soudní dvůr zaprvé rozhodl, že z cíle sledovaného článkem 13 nařízení č. 1346/2000, jak byl připomenut v bodě 30 tohoto rozsudku, jasně vyplývá, že uplatnění tohoto článku vyžaduje, aby se přihlédlo ke všem okolnostem případu. Nelze totiž legitimně očekávat, že platnost úkonu bude po zahájení úpadkového řízení posouzena bez ohledu na tyto okolnosti, zatímco v případě nezahájení takového řízení se k nim přihlédne (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 20).

36 Dále Soudní dvůr rozhodl, že povinnost vykládat výjimku stanovenou v článku 13 nařízení č. 1346/2000 striktně brání širokému výkladu oblasti působnosti tohoto článku, který by umožňoval osobě, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, aby se vyhnula použití *lex fori concursus* tím, že se bude pouze čistě abstraktně dovolávat nenapadnutelné povahy daného úkonu na základě ustanovení *lex causae* (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 21).

37 Konečně Soudní dvůr rovněž rozhodl, že pro účely uplatnění článku 13 nařízení č. 1346/2000 a v případě, kdy účastník řízení, proti němuž směřuje žaloba na neplatnost, zrušení nebo neúčinnost právního úkonu, poukazuje na ustanovení *lex causae*, podle kterého lze tento úkon napadnout pouze za okolností stanovených v tomto ustanovení, je na tomto odpůrci, aby namítl absenci takových okolností a předložil o tom důkazy (rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, bod 31).

38 Proto Soudní dvůr implicitně vyloučil výklad, podle kterého by uvedený odpůrce musel prokázat, že *lex causae* obecně a abstraktně nestanoví žádnou možnost napadnout dotyčný úkon, tedy výklad, jenž by byl ostatně příliš úzký s ohledem na skutečnost, že takové procesní prostředky přinejmenším teoreticky existují prakticky vždy, a jenž by tudíž zbavoval článek 13 nařízení č. 1346/2000 užitečného účinku.

39 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že účastník řízení, který nese důkazní břemeno, musí prokázat, že pokud *lex causae* připouští napadení úkonu považovaného za poškozující úkon, nejsou v konkrétním případě splněny podmínky – odlišné od podmínek stanovených *lex fori concursus* –, aby procesnímu prostředku podanému proti tomuto úkonu mohlo být vyhověno.

Ke třetí až páté otázce

40 Podstatou třetí až páté otázky, kterými je třeba se zabývat společně, je výklad článku 13 nařízení č. 1346/2000, zejména pokud jde o možnost dovolávat se tohoto ustanovení v případě stanoveném v čl. 3 odst. 3 nařízení Řím I, a sice tehdy, pokud se všechny prvky dotčené situace mezi smluvními stranami nacházejí v jiném státě než ve státě, jehož právo bylo uvedenými stranami zvoleno.

41 Úvodem je třeba poukázat na to, že nařízení Řím I se podle svého článku 28 použije na smlouvy uzavřené po 17. prosinci 2009. Jak vyplývá z písemností, které má k dispozici Soudní dvůr, smlouva, kterou se řídí platby dotčené ve věci v původním řízení, byla uzavřena dne 11. března 2008 a její platnost byla prodloužena dodatkem ze dne 9. prosince 2009.

42 Z toho vyplývá, že nařízení Řím I se na spor v původním řízení nepoužije.

43 Za těchto podmínek a vzhledem k tomu, že podle článku 2 Prvního protokolu o výkladu Římské úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství není předkládající soud příslušný položit Soudnímu dvoru otázky týkající se výkladu této úmluvy, odkazuje tento rozsudek na nařízení Řím I pouze v rozsahu, v němž taková žádost umožňuje upřesnit působnost článku 13 nařízení č. 1346/2000.

44 S ohledem na tyto úvahy je třeba přeformulovat třetí až pátou otázku tak, že se týkají toho, zda se lze článku 13 nařízení č. 1346/2000 právoplatně dovolat, pokud si smluvní strany, které mají sídlo v jednom a témže členském státě, na jehož území se rovněž nacházejí všechny ostatní prvky relevantní pro dotyčnou situaci, zvolily jako právo rozhodné pro tuto smlouvu právo jiného členského státu.

45 V této souvislosti je známo, že v mezinárodním obchodě smluvní strany běžně využívají možnosti podrobit danou smlouvu právu určitého členského státu prostřednictvím smluvní doložky v tomto smyslu, zejména za účelem zajištění právní jistoty stran práva použitelného na práva a povinnosti

stran vyplývající z dotyčné smlouvy. Článek 3 odst. 1 nařízení Řím I, jakož i čl. 3 odst. 1 Římské úmluvy, která byla platná ve všech členských státech v době přijetí nařízení č. 1346/2000, stanoví tuto možnost.

46 Vzhledem k tomu, že uvedená možnost byla v době přijetí nařízení č. 1346/2000 právně upravena a ani článek 13 tohoto nařízení ani ostatní ustanovení tohoto nařízení neobsahují omezení v tomto ohledu, je třeba učinit závěr, že tento článek 13 se použije i v případě, že strany podrobily tuto smlouvu právu jiného členského státu, než je právo členského státu, ve kterém jsou obě strany usazeny.

47 Mimoto je třeba připomenout, že v bodě 23 odůvodnění nařízení č. 1346/2000 se uvádí, že toto nařízení „stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států“.

48 Jak bylo připomenuto v bodě 29 tohoto rozsudku, Soudní dvůr tak rozhodl, že články 4 a 13 nařízení č. 1346/2000 představují ve vztahu k nařízení Řím I *lex specialis* a musí být vykládány s ohledem na cíle sledované nařízením č. 1346/2000 (rozsudek ze dne 16. dubna 2015, Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, bod 46).

49 Proto je třeba učinit závěr, že čl. 3 odst. 3 nařízení Řím I neupravuje otázku, zda tehdy, pokud se všechny ostatní prvky dané situace, kromě volby rozhodného práva smluvními stranami, nacházejí v jiném členském státě než ve státě, jehož právo bylo zvoleno, musí být volba stran zohledněna pro účely použití článku 13 nařízení č. 1346/2000. Tato otázka totiž musí být posouzena výlučně s ohledem na ustanovení nařízení č. 1346/2000, a zejména s ohledem na cíle, které toto nařízení sleduje.

50 V této souvislosti je nutno konstatovat, že nařízení č. 1346/2000 neobsahuje ustanovení o výjimce srovnatelné s čl. 3 odst. 3 nařízení Řím I. Proto, jelikož nařízení č. 1346/2000 neobsahuje vodítka v opačném smyslu, je třeba učinit závěr, že článku 13 tohoto nařízení se lze právoplatně dovolat i tehdy, pokud si smluvní strany, které mají sídlo v jednom a témže členském státě, na jehož území se rovněž nacházejí všechny ostatní prvky relevantní pro danou situaci, zvolily jako právo rozhodné pro tuto smlouvu právo jiného členského státu.

51 V tomto kontextu je však třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora se jednotlivci nemohou norem unijního práva dovolávat podvodně nebo zneužívajícím způsobem.

52 V tomto kontextu z ustálené judikatury vyplývá, že ke zjištění existence zneužívajícího jednání je zapotřebí naplnění objektivního a subjektivního prvku. Pokud jde zaprvé o objektivní prvek, k tomuto zjištění je zapotřebí, aby ze souhrnu objektivních skutečností vyplývalo, že i přes formální dodržení podmínek stanovených unijní právní úpravou nebylo dosaženo cíle sledovaného touto právní úpravou. Zadruhé je k takovému zjištění rovněž zapotřebí subjektivního prvku v tom smyslu, že ze všech objektivních skutečností musí vyplývat, že hlavním účelem dotčených plnění je získání neoprávněné výhody. Zákaz zneužívajících jednání totiž není relevantní, pokud dotčená plnění mohou mít jiné odůvodnění než pouhé dosažení výhody (rozsudek ze dne 28. července 2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, body 38 až 40 a citovaná judikatura).

53 Soudní dvůr rovněž rozhodl, že ke zjištění existence tohoto druhého prvku pojícího se s úmyslem dotčených subjektů lze vzít v úvahu čistě umělý charakter dotčených plnění. Předkládajícímu soudu přísluší, aby v souladu s důkazními pravidly vnitrostátního práva ověřil, není-li tím narušena účinnost unijního práva, zda jsou ve sporu v původním řízení naplněny znaky zakládající takové zneužití (rozsudek ze dne 28. července 2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, body 41 a 42, jakož i citovaná judikatura).

54 Pokud jde o použití článku 13 nařízení č. 1346/2000 v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, lze tedy toto použití vyloučit pouze v případě, že se objektivně ukáže, že cíle sledovaného tímto použitím, jenž v tomto kontextu spočívá v zajištění legitimního očekávání stran, že se uplatní daná právní úprava, nebylo dosaženo, a že smlouva byla podrobena právu určitého členského státu uměle, tj. s hlavním cílem nepodrobit skutečně tuto smlouvu právní úpravě zvoleného členského státu, nýbrž dovolávat se práva tohoto členského státu za účelem vynětí této smlouvy nebo úkonů, ke kterým došlo na jejím základě, z působnosti *lex fori concursus*.

55 Naproti tomu a v každém případě je třeba připomenout, že – jak uvedla Komise – pouhá skutečnost, že strany využily možnosti zvolit si v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, právo jiného členského státu, než je členský stát, ve kterém jsou usazeny, nevytváří žádnou domněnku, pokud jde o vůli podvodně nebo zneužívajícím způsobem se vyhnout ustanovením upravujícím oblast úpadku.

56 S ohledem na výše uvedené je třeba na třetí až pátou otázku odpovědět, že článku 13 nařízení č. 1346/2000 se lze právoplatně dovolávat, pokud si smluvní strany, které mají sídlo v jednom a témže členském státě, na jehož území se rovněž nacházejí všechny ostatní prvky relevantní pro dotyčnou situaci, zvolily jako právo rozhodné pro tuto smlouvu právo jiného členského státu, za podmínky, že si tyto strany nezvolily toto právo podvodně nebo zneužívajícím způsobem, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

K nákladům řízení

57 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 13 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládán v tom smyslu, že forma a lhůta, ve kterých osoba, která měla prospěch z úkonu poškozujícího všechny věřitele, musí vznést námitku na základě tohoto článku v souvislosti s návrhem na zamítnutí žaloby znějící na právní neúčinnost tohoto úkonu podle ustanovení *lex fori concursus*, jakož i otázka, zda tento článek lze rovněž použít z úřední povinnosti příslušným soudem, případně po uplynutí lhůty stanovené dotyčné straně, spadají pod procesní právo členského státu, na jehož území se spor projednává. Toto právo však nesmí být méně příznivé než právo upravující podobné situace podléhající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity), což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.**

2) **Článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že účastník řízení, který nese důkazní břemeno, musí prokázat, že pokud *lex causae* připouští napadení úkonu považovaného za poškozující úkon, nejsou v konkrétním případě splněny podmínky – odlišné od podmínek stanovených *lex fori concursus* – aby procesnímu prostředku podanému proti tomuto úkonu mohlo být vyhověno.**

3) **Článku 13 nařízení č. 1346/2000 se lze právoplatně dovolávat, pokud si smluvní strany, které mají sídlo v jednom a témže členském státě, na jehož území se rovněž nacházejí všechny ostatní prvky relevantní pro dotyčnou situaci, zvolily jako právo rozhodné pro tuto smlouvu právo jiného členského státu, za podmínky, že si tyto strany nezvolily toto právo podvodně nebo zneužívajícím způsobem, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.**

Podpisy.